

Aktuální situace v oblasti náhradní péče o děti v ČR

17. září 2014

Odbor ochrany práv dětí

Národní strategie ochrany práv dětí a související
AKČNÍ PLÁN K NAPLNĚNÍ
NÁRODNÍ STRATEGIE OCHRANY PRÁV DĚTÍ
2012 – 2015

- . Vláda České republiky se schválením Národní strategie ochrany práv dětí (usnesením č. 4 ze dne 4. ledna 2012) zavázala vytvořit do roku 2018 funkční systém zajišťující důslednou ochranu všech práv dětí a naplňování jejich potřeb.
- . Předložený Akční plán k naplnění Národní strategie ochrany práv dětí stanovuje úkoly pro období let 2012 – 2015.
- . Jeho cílem je maximálně využít stávající zdroje v systému (lidské, materiální, finanční) ke zkvalitnění systému ochrany práv dětí a péče o ohrožené děti.

Novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (ZSPOD) č. 401/2012 Sb.

PRÁVNÍ RÁMEC

Povaha novely z právního hlediska:

- Preventivní**
- Rámcová**
- Podpůrná**
- Přípravná**

Novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (ZSPOD) č. 401/2012 Sb.

PRÁVNÍ RÁMEC

Preventivní povaha novely:

důsledněji v návaznosti na Úmluvu o právech dítěte, Listinu základních práv a svobod a judikaturu Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva zdůrazňuje

- práva dítěte, zejména na rodinnou péči,
- preventivní nástroje působení správních orgánů, právo rodiny na pomoc apod.

Všechny tyto zásady a jejich praktické dopady byly imanentní součástí českého práva i před přijetím novely.

Novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (ZSPOD) č. 401/2012 Sb.

PRÁVNÍ RÁMEC

Rámcová a podpůrná povaha novely:

Vytváří pouze právní rámec pro zkvalitňování a rozvoj systému pomoci ohroženým dětem jako nutný předpoklad tohoto rozvoje (nikoli jeho důsledek); zdůrazňuje právo dětí a jejich rodin na ochranu a pomoc ze strany veřejné moci, vytváří minimální rámec pro vznik resp. rozvoj některých druhů podpůrných služeb např.:

- rozšíření úpravy **státního příspěvku na činnost subjektů poskytujících odborné služby v náhradní rodinné péči** (doprovázení náhradních rodičů)
- precizace a zvýšení **kvalifikačních nároků** na pracovníky pomáhajících služeb
- zakotvení **standardů kvality** poskytování služeb v návaznosti na úpravu v sociálních službách

Přípravná povaha novely:

Je jedním z prvních nutných kroků v rámci procesu transformace a sjednocení systému péče o ohrožené děti, nikoli krokem komplexním a konečným (pouhá „novela“ stávajícího zákona).

Novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní
ochraně dětí (ZSPOD) č. 401/2012 Sb.
PRÁVNÍ RÁMEC

Nebyla zakotvena **žádná opatření k útlumu** či vyloučení péče poskytované ústavními zařízeními, ačkoli tento obsah byl mediálně novele přisuzován.

(Součástí novely tak není žádné ustanovení, obdobné § 100 odst. 9 slovenského zákona č. 305/2005 Z. z., o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele, podle něhož bylo na Slovensku nařízeno vytvořit podmínky, aby od 1. 1. 2007 bylo každé dítě mladší jednoho roku a od 1. 1. 2009 každé dítě mladší tří let umístěno až na výjimky výhradně v rodinné péči, nyní na Slovensku tato hranice zvýšena až na 6 let věku)

Novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (ZSPOD) č. 401/2012 Sb.

PRÁVNÍ RÁMEC

Základní metoda úpravy tak spočívá zásadně ve zpřesnění popř. doplnění již existujících právních institutů, tak zejména:

-v rámci zákonem již zakotvené preventivní a poradenské činnosti a z ní vyplývající povinnosti vést spisovou dokumentaci a v rámci ní vyhotovovat sociální záznamy byly z dosavadní úrovně metodiky na úrovni zákona vymezeny základní nástroje sociálně práce: vyhodnocování situace klientů, individuální plánování a případové konference

-v rámci zkvalitnění odborné přípravy zájemců o náhradní rodinnou péči byly zakotveny minimální časové dotace těchto příprav (obecně 48 hodin, 72 hodiny v případě pěstounské péče na přechodnou dobu) a rámcové osnovy těchto příprav – ani jedna z těchto oblastí nebyla do té doby nijak upravena, přípravy byly dosavadním zákonem pouze zmíněny, tzn., že jejich obsah mohl být regionálně zcela odlišný a nedostatečný, rovněž časová dotace příprav mohla být nižší, než zákonem nyní zavedený minimální standard; došlo tedy ke zpřísnění a zvýšení požadavků na zájemce o náhradní rodinnou péči

Novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (ZSPOD) č. 401/2012 Sb.

PRÁVNÍ RÁMEC

-v případě **pěstounské péče na přechodnou dobu** (upravené zákonem od r. 2006) byla zpřísněna příprava zájemců o tuto formu náhradní rodinné péče (viz výše), jinak doplnění úpravy spočívalo pouze v

(1) omezení doby trvání této formy krizové překlenovací péče dobou 1 roku;

(2) rozšíření hmotného zabezpečení pěstounů na přechodnou dobu po celou dobu, kdy jsou oprávněni a povinni tuto formu péče poskytovat (tedy i v době tzv. pohotovosti), neboť jsou povinni dítě přijmout okamžitě – předběžné tzv. rychlé opatření soudu se doručuje až spolu s výkonem rozhodnutí (tedy při předání dítěte do péče), soud o něm rozhoduje do 24 hod.;

-u **pěstounské péče** obecně došlo k rozšíření úpravy práv a povinností pěstounů souvisejících s podporou pěstounů při výkonu této péče ze strany poskytovatele služeb – tedy obecního úřadu nebo doprovázející služby

Novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (ZSPOD) č. 401/2012 Sb.

PRÁVNÍ RÁMEC

Byl proveden převod **dávek pěstounské péče** ze zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, do zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí; okruh dávek zůstal stejný + je zavedena nová dávka = příspěvek při ukončení pěstounské péče. Důvodem byl tlak, aby všechny nepojistné dávky byly příjmově testované, když u dávek pěstounské péče není přítom příjmový test žádoucí.

Nově byl zaveden **státní příspěvek na výkon pěstounské péče** (§47d).

Všechny ostatní změny již měly povahu technického či jen legislativně-technického rázu

Novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (ZSPOD) č. 401/2012 Sb.

PRÁVNÍ RÁMEC

Shrnutí:

- λ **Novela neprovedla ani tzv. sjednocení systému (jde především o sjednocení právní úpravy a z toho vyplývajících kompetencí v rámci pobytové ústavní péče) – taková změna je však do budoucna žádoucí, ba nezbytná**

- λ **Novela pouze vytvořila právní předpoklady pro (1) kvalitnější výkon sociálně-právní ochrany úřady, (2) budoucí větší rozvoj náhradní rodinné péče s důrazem na v danou chvíli nejvíce potřebnou krizovou formu péče (většina dětí ze stávajících ústavních zařízení se do 1 roku v době přijetí novely i dnes vrací právě do přirozené rodiny).**

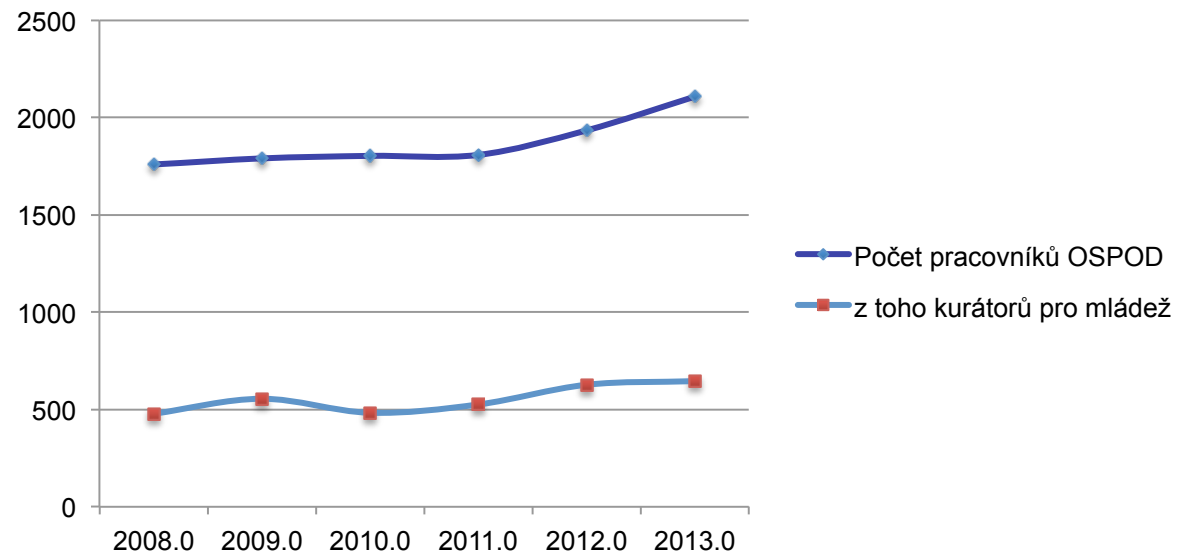
- λ **Novela proto nepřinesla žádnou radikální či revoluční změnu v dosavadním systému, představuje pouze dílčí krok a zpřesnění – zkvalitnění dosavadního právního prostředí.**

Sledování dopadů přijatých opatření

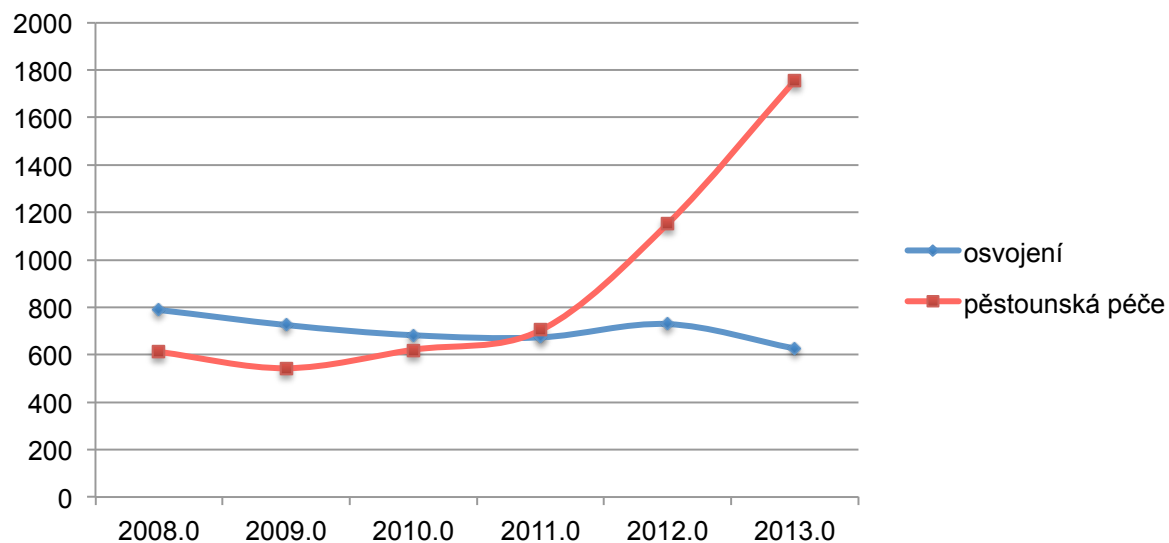
Počet pracovníků OSPOD

Rok	Počet pracovníků OSPOD	z toho kurátorů pro mládež
2008	1757	478
2009	1790	555
2010	1802,9	483,05
2011	1807,75	525,45
2012	1933,5	626,75
2013	2107	645,5

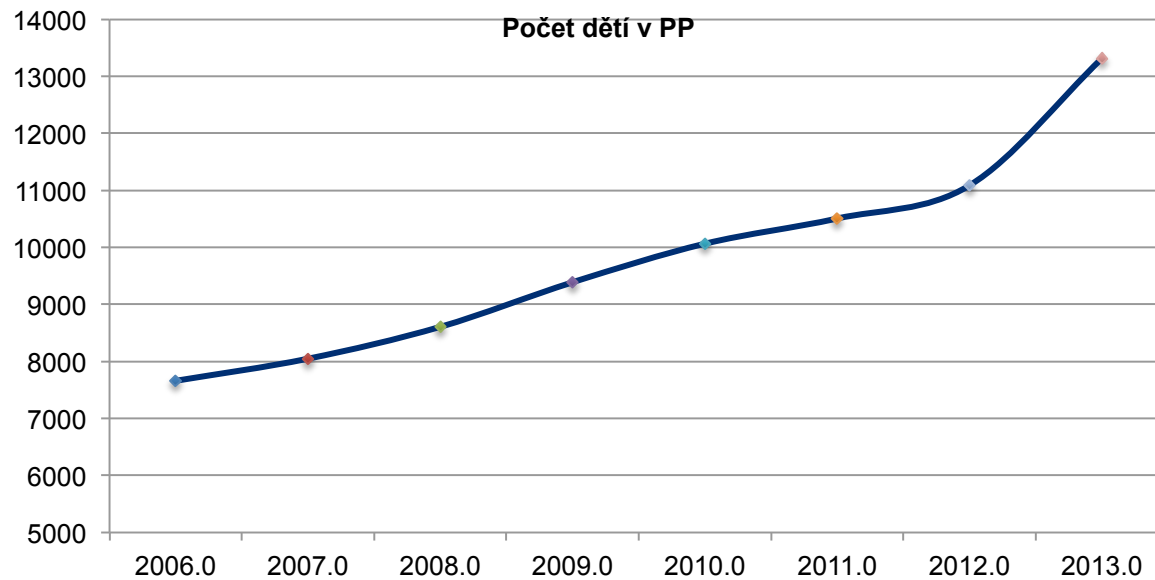
Počet podaných žádostí o zprostředkování NRP

Počet podaných žádostí o zprostředkování						
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
osvojení	790	725	682	673	729	626
pěstounská péče	612	543	621	703	1152	1756

Počet dětí v pěstounské péči

Rok	Počet dětí v PP
2006	7 659
2007	8 048
2008	8 607
2009	9 388
2010	10 065
2011	10 506
2012	11 087
2013	13 314

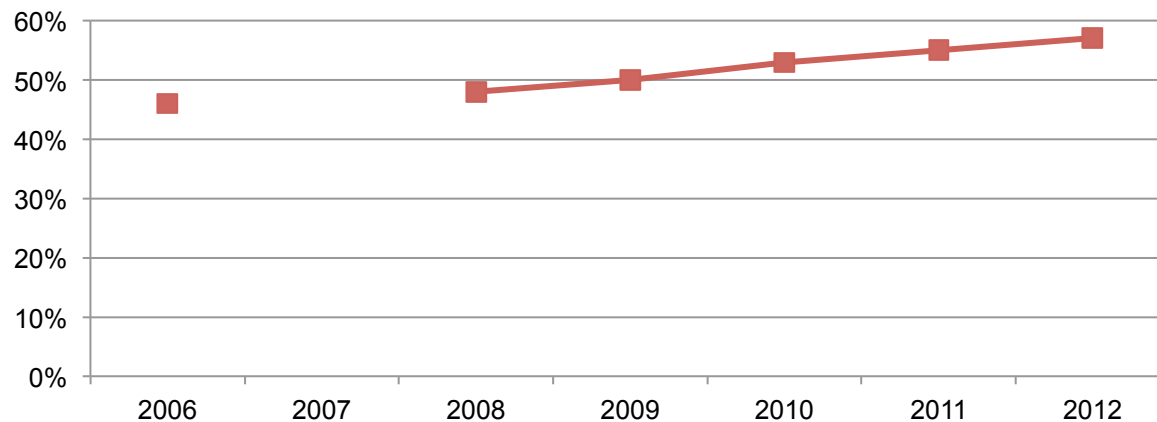

Pěstounská péče na přechodnou dobu

- Na počátku roku 2013 zařazeno přes 30 rodin, na konci roku již přes 100 rodin, v září 2014 je to přes 230 rodin
- Během roku 2013 prošlo PPPD celkem přes 250 dětí

Podíl počtu dětí v pěstounské péči na celkovém počtu dětí mimo vlastní rodinu

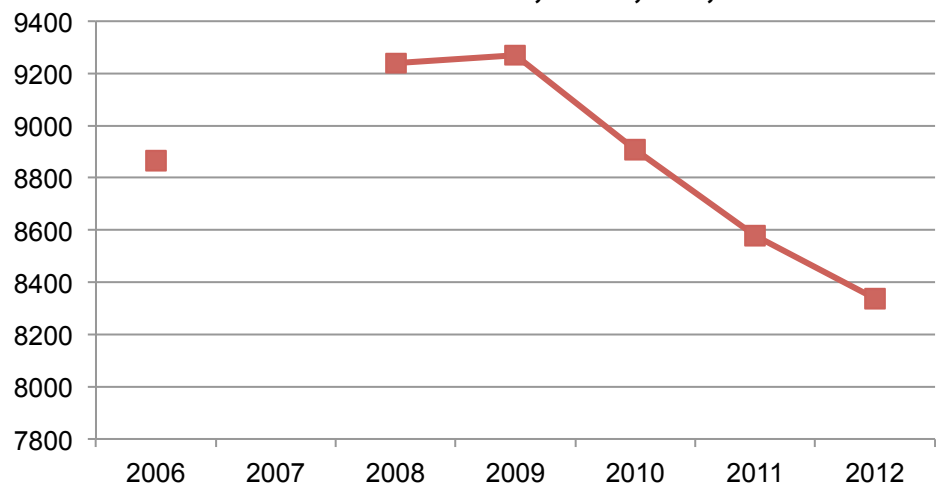
Poměr počtu dětí v PP na celkovém počtu dětí mimo rodinu

Počet dětí v ústavní péči

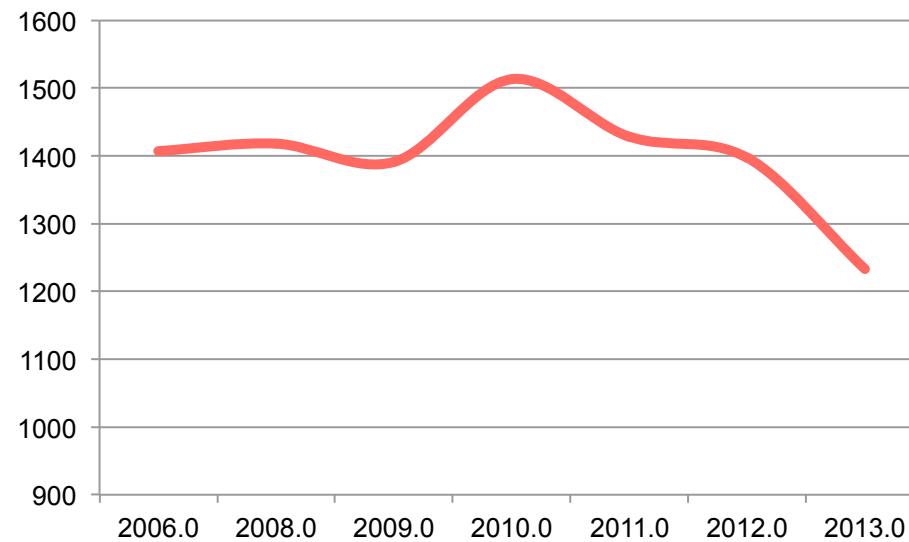
Rok	Děti v DD, VÚ, DDŠ a DÚ	Počet dětí v KÚ	Počet dětí v DOZP	Celkem dětí v ústavní výchově
2006	7459	1407		8866
2008	7820	1418		9238
2009	7878	1391	1063	10332
2010	7397	1513	926	9836
2011	7150	1428	834	9412
2012	6941	1397	769	9107

Počet dětí v DD, DDŠ, VÚ, DDÚ a KÚ

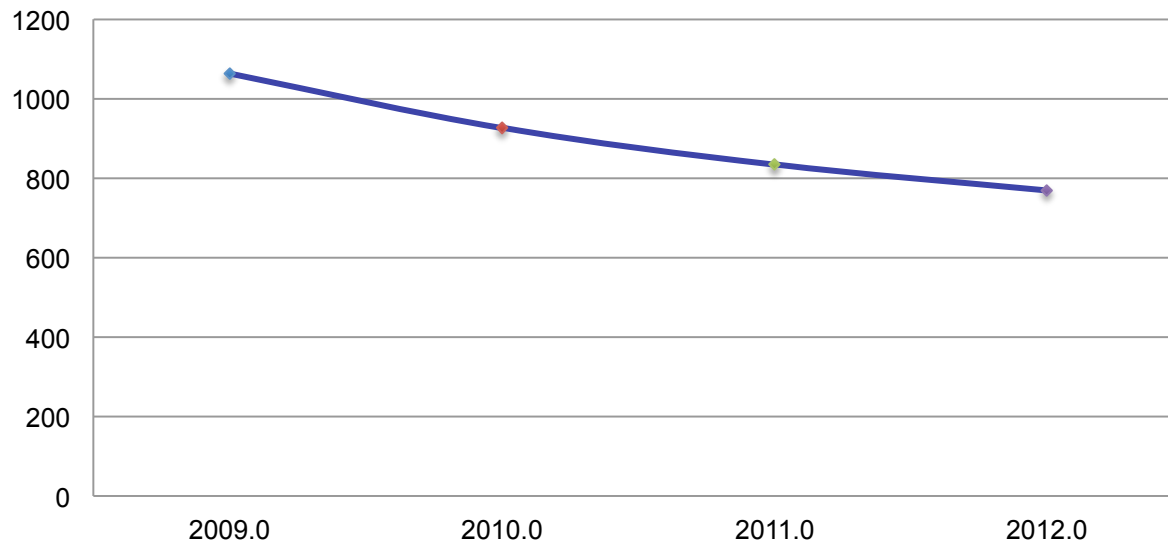

Počet dětí v kojeneckých ústavech

Rok	Počet dětí v KÚ
2006	1407
2008	1418
2009	1391
2010	1513
2011	1428
2012	1397
2013	1233

Počet dětí v DOZP

Pilotní odzkoušení modulu PRIDE

Komplexní proces zajištění náhradní rodinné péče

- vznikl v USA, nyní užíván v téměř 30 zemích světa
- plánování, rozvoj, podpora ve 14 krocích od náboru po ukončení poskytování náhradní rodinné péče
- vzájemné posuzování založené na 5 kategoriích kompetencí

Pilotní odzkoušení modulu PRIDE

Kompetence pěstounů a osvojitelů

1. Chránit děti a starat se o ně
2. Naplňovat vývojové potřeby dítěte a řešit jejich opožděný vývoj
3. Podporovat vztahy mezi dětmi a jejich rodinami
4. Vytvářet bezpečné a pečující celoživotní vztahy
5. Pracovat jako člen profesionálního týmu

Aktivity Akčního plánu k naplnění Národní strategie ochrany práv dětí na další období

- Rozvoj náhradní rodinné péče, aktivní vyhledávání náhradních rodičů
- Rozvoj a specializace pěstounské péče
- Omezování počtu dětí z ČR umisťovaných do mezinárodní adopce
- Transformace pobytových zařízení
- Legislativní ukotvení věkové hranice, pod kterou nelze děti umisťovat do náhradní péče

Potřeba dalších změn v oblasti náhradní péče o dítě

- Sjednocení systému (řízení, financování, kontrola)
- Kvalita poskytovaných služeb (jak při výkonu státní správy tak poskytování služeb terénních či pobytových) a efektivní kontrola kvality
- Omezování ústavních forem péče
- Zefektivňování systému zprostředkování náhradní rodinné péče

Děkuji za pozornost

katerina.slesingerova@mpsv.cz